

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
E-mail: strafferetskontoret@jm.dk og hlt@jm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 91325719
MIKL@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 21/00516-2

12. MARTS 2021

HØRINGSSVAR OVER UDKAST TIL FORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF RETSPLEJELOVEN, FÆRDELSLOVEN M.V.

Justitsministeriet har ved e-mail af 12. februar 2021 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, færdselsloven m.v. (Effektivisering af straffesagskæden m.v.).

Instituttet har følgende bemærkninger:

FORRINGET BESKYTTELSESNIVEAU AF VISSE RETTIGHEDER

Med lovforslaget foreslås det at indsætte en mulighed i retsplejelovens § 896, stk. 3, nr. 2, for at begrænse en persons ret til at modtage visse offentlige ydelser, hvis personen er tiltalt i en straffesag og er udeblevet fra et retsmøde trods lovlige indkaldelse og uden dokumenteret lovligt forfald, og hvis retten har truffet anholdelsesbeslutning i sagen.

Dette indebærer eksempelvis ifølge den foreslåede § 10 j i lov om aktiv socialpolitik, at denne person i en periode på 12 uger alene kan modtage visse ydelser efter denne lov med et niveau, der svarer til selvforsørgelses- og hjemrejseydelse og overgangsydelse.

Forslaget skal medvirke til at sikre tiltaltes fremmøde til et retsmøde, respekten for retsvæsenet og mindske antallet af udeblivelser i straffesager (de almindelige bemærkninger, afsnit 2.13.2).

FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder er tiltrådt af Danmark og indeholder bestemmelser, der blandt andet sikrer retten til social tryghed (artikel 9) og en passende levestandard (artikel 11), hvilket indebærer, at staterne skal træffe passende

foranstaltninger til at sikre virkeliggørelsen af denne rettighed.¹ Disse rettigheder må i vidt omfang søges opnået gradvist og fremadskridende samtidig med, at staterne generelt er overladt en bred implementeringsfrihed. Staterne er dog forpligtede til i videst mulig udtrækning og ved alle egnede midler, herunder især lovgivningsforanstaltninger, at træffe forholdsregler med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse af rettighederne i konventionen.²

FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder har i en ikke-bindende generel kommentar om fortolkning af konventionen udtalt, at fordi staterne er forpligtede til den fulde virkeliggørelse af konventionens rettigheder, så kræver det tungtvejende grunde at sænke beskyttelsesniveauet bevidst. Komitéen anser også rettighederne for at indeholde en kernebeskyttelse, som angiver et minimumsniveau for den menneskeretlige beskyttelse. Dette minimumsniveau er staterne forpligtet til at sikre allerede ved konventionens ikrafttræden. Minimumsniveauet er således efter komitéens opfattelse ikke en målsætning, der skal opnås gradvist.³

Efter instituttets opfattelse indeholder lovforslagets regler om i 12 uger at kunne nedsætte visse offentlige ydelser til et niveau, der svarer til selvforsørgelses- og hjemrejseydelse og overgangsydelser, hvis en tiltalt er udeblevet fra et retsmøde uden dokumenteret lovligt forfald, som en bevidst forringelse af beskyttelsesniveauet af de omfattede rettigheder i FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder. Institutet ønsker i den forbindelse at gøre opmærksom på instituttets rapport fra 2018 om familier på integrationsydelse (nu selvforsørgelses- og hjemrejseydelse og overgangsydelse), hvori det blandt andet blev konkluderet, at der levede personer på denne ydelse, der ikke kunne forsørge sig selv og deres familie, og som ikke modtog den offentlige hjælp, der var nødvendig for at kunne leve på et eksistensminimum – dette især ved familier med børn.⁴

¹ For en nærmere gennemgang af Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder se instituttets grundnotat fra 2017 derom. Tilgængelig på: <https://menneskeret.dk/udgivelser/grundnotat-oekonomiske-sociale-kulturelle-rettigheder>.

² Bekendtgørelse nr. 5 af 14. januar 1976 af international konvention af 16. december 1966 om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, artikel 2, stk. 1.

³ FN's Komité om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, General Comment 3, 1991, pkt. 9.

⁴ Institut for Menneskerettigheder, Familier på integrationsydelse – En analyse af økonomi, afsavn og social eksklusion i et menneskeretligt

Instituttet bemærker dog, at lovforslaget ikke indeholder en menneskeretlig vurdering af, hvordan denne forringelse af beskyttelsesniveauet skal ses i lyset af konventionen eller af, om en ydelse på niveau med selvforsørgelses- og hjemrejseydelse og overgangsydelser er i overensstemmelse med grundlovens § 75, stk. 2, som indeholder en ret til at leve på et eksistensminimum. Det fremgår således heller ikke af lovbemærkningerne, om hensynet til at sikre tiltaltes fremmøde til et retsmøde, respekten for retsvæsenet og til at mindske antallet af udeblivelser i straffesager, er tilstrækkeligt tungtvejende til at være i overensstemmelse med FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet foretager en menneskeretlig vurdering af lovforslaget, herunder i forhold til grundlovens § 75, stk. 2, og FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder.

DOKUMENTERET LOVLIGT FORFALD

I lovudkastet foreslås en skærpelse af, hvad en tiltalt skal kunne dokumentere ved retsmødets begyndelse for at kunne anses for at have lovligt forfald med den konsekvens, at sagen udsættes. Det fremgår af lovudkastet, at sygemeldinger i praksis udgør sygemeldinger den væsentligste grund til lovligt forfald. Med de nugældende regler kan en tiltalt for eksempel melde sig syg på dagen, hvorefter dommeren normalt vil udsætte retsmødet og anmode den tiltalte om efterfølgende at eftersende den nødvendige lægeerklæring inden for en frist fastsat af retten (de almindelige bemærkninger, afsnit 2.1.2.1).

Det foreslås fremover, at en tiltalt senest på tidspunktet, hvor retsmødet indledes, skal kunne dokumentere at have lovligt forfald for eksempel ved at fremlægge en tilstrækkelig lægeerklæring til retten i de tilfælde, hvor den tiltalte er syg (de almindelige bemærkninger, afsnit 2.1.3.1). Hvis en tiltalt ikke kan fremlægge tilstrækkelig dokumentation skal tiltalte betragtes som udeblevet, hvilket blandt andet giver visse muligheder for at fremme sagen i tiltaltes fravær (såkaldte udeblivelsesdomme).

Det fremgår af lovudkastet, at der vil skulle tages højde for tilfælde, hvor tiltalte faktisk har haft lovligt forfald, men under de konkrete omstændigheder ikke har haft mulighed for at fremskaffe

perspektiv, 2018. Tilgængelig på:

<https://menneskeret.dk/udgivelser/familier-paa-integrationsydelse>.

dokumentation herfor forud for retsmødet (de almindelige bemærkninger, afsnit 2.1.2.3).

Det fremgår således videre af samme afsnit af lovudkastet, at der fortsat vil være mulighed for anke eller genoptagelse af en straffesag, som er fremmet i tiltaltes fravær, ligesom retten fortsat vil have mulighed for at undlade at fremme en sag til dom, hvis tiltaltes tilstedeværelse findes nødvendig.

Samtidig foreslås det, at en tiltalt fremover kan begære en sag genoptaget blandt andet, hvis vedkommende dokumenterer at have haft lovligt forfald, og at vedkommende har været forhindret i at anmelde dette i tide på grund af omstændigheder, som den tiltalte ikke selv kunne forudse (den foreslåede ændring til retsplejelovens § 987, stk. 1 og 3).

Instituttet bemærker i den forbindelse, at kravet om at kunne dokumentere lovligt forfald ved retsmødets begyndelse i visse tilfælde ikke vil være praktisk muligt. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis en tiltalt bliver syg om natten eller om morgenen umiddelbart før, at den tiltalte er indkaldt til et retsmøde, der starter kl. 9. I sådanne situationer er det umiddelbart svært at se, hvordan en tiltalt skal kunne nå at dokumentere sin sygdom ved at indhente en lægeerklæring.

I lovudkastet beskrives det ikke nærmere, hvornår det vil være sandsynligt, at den tiltalte ikke vil have en mulighed for at fremskaffe den nødvendige dokumentation på tidspunktet for retsmødets begyndelse, men hvor den tiltalte efterfølgende må antages at kunne godtgøre at have haft lovligt forfald.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet i lovudkastet beskriver, hvornår den tiltalte ikke ved retsmødets begyndelse kan dokumentere lovligt forfald, men hvor den tiltalte efterfølgende må formodes at kunne dokumentere dette, herunder ved at give relevante eksempler.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 2020-731-0064.

Med venlig hilsen

Mikkel Lindberg Laursen

SPECIALKONSULENT